

UDK 811.163.42'367.33

Izvorni znanstveni članak

Prihvaćen za tisak 10. 10. 2022.

<https://doi.org/10.29162/jez.2022.6>

Ivo Pranjković¹
Lada Badurina²

¹Filozofski fakultet Zagreb

²Filozofski fakultet Rijeka

Koordinacija i nesložene strukture*

U prilogu je riječ o prijedpornome pitanju ima li pojava koordiniranih struktura na razinama nižim od razine složene rečenice. Unatoč ne tako rijetkim mišljenjima da svaka pojava konjunktora pretpostavlja složenu strukturu, tj. koordiniranu složenu rečenicu, zastupa se stajalište da konjunktorezacije, pa onda i koordinacije ima i na razini sintagme (spoja riječi) i na razini jednostavne, tj. nesložene rečenice. To se događa i u imenskim sintagmama, npr. u različitim imenima, nazivima, naslovima i sl. kao što su imenski spojevi riječi tipa *Bosna i Hercegovina*, *strah i trepet*, *rat i mir*, *Ciganin ali najljepši*, *sve ili ništa* i sl. Koordinacija se pogotovo često javlja na razini jednostavne (proširene) rečenice. Naime u koordiniranu odnosu mogu dolaziti pojedini članovi rečeničnoga ustrojstva: subjekti, npr. *Ivan i Marko dolaze*, predikati, npr. *Marko sjedi i piše*, objekti, npr. *Piše priče i romane*, adverbijali, npr. *Radi i noću i danju*, *Poslušju pošteno ili nikako*, i atributi, npr. *Uporan i marljiv čovjek prije ili kasnije uspijeva* itd. Mišljenja smo da se u svim tim i sličnim slučajevima radi o jednostavnim rečenicama bez obzira na to tumačimo li ih uz pretpostavku o konjunktorezaciji članova rečeničnoga ustrojstva ili kao posljedicu različitih tipova ekonomizacije složenih struktura. Razmotrit će se napokon i pojave koordinacije koje su svojstvene samo nesloženim strukturama. Tako npr. konjunktore *bilo... bilo* i *što... što* mogu povezivati samo članove rečeničnoga ustrojstva, a uopće ne mogu povezivati (potpune) surečenice složenih (rastavnih) rečenica, usp. *Stalno ima problema bilo poslovnih bilo privatnih* prema **Bilo ima poslovnih bilo ima privatnih problema* ili *Pročitali su veći broj romana, što starijih što novijih*.

Ključne riječi: složene rečenice, koordinacija u nesloženim rečenicama, konjunktore, konjunktorezacija, reduplicirani veznici *bilo... bilo* i *što...što*

* Ovaj je rad financiralo Sveučilište u Rijeci projektom uniri-human-18-13 1140.

Jedno od složenijih pitanja s područja sintakse složenih struktura, pa i sintakse uopće, jest pitanje ima li koordiniranih struktura na razinama nižim od razine složene rečenice. Međutim prije nego što pristupimo razmatranju toga pitanja, treba podsjetiti i na to da se o koordinaciji govori i na razinama nižim od razine jednostavne rečenice. Tako se o koordinaciji govori već u tvorbi riječi pa se tako razlikuju koordinirane i subordinirane složenice, npr. *povijesno-politički* prema *književnoteorijski*. U prvom slučaju sastavnice su ravnopravne (*povijesni + politički*), koordinirane, a u drugom su u subordiniranom odnosu jer je tvorenica u vezi s pridjevsko-imeničkom sintagmom, dakle u navedenom slučaju sa sintagmom *književna teorija*.

Na razini sintagme također susrećemo spojeve riječi koji su rezultat koordiniranja sastavnica, najčešće u kakvim nazivima, imenima, naslovima i sl. Najčešće su takve sastavnice povezane veznikom *i*, npr. *otac i sin*, *Prosjaci i sinovi*, *Bosna i Hercegovina* i sl. Puno rjeđe se događa da se sastavnice povezuju drugim konjunktivima, a kad se i povezuju, onda su takve sintagme u pravilu obilježene kao ustaljene *i/ili* manje ili više frazeologizirane, npr. *jedno te isto*, *ja pa ja*, *mlad a ozbiljan*, *jedan ali vrijedan*, *Ciganin ali najljepši*, *sve ili ništa* i sl.

Na razini rečenice u tradicionalnoj se gramatici najčešće podrazumijevalo, pa i ekspliciralo stajalište da su pojedini članovi rečeničnoga ustrojstva u različitu položaju s obzirom na koordinacijsko povezivanje. Polazilo se naime od stava da svako povezivanje (koordiniranje) predikata rezultira složenom (koordiniranom) strukturom, ali da to ne vrijedi za ostale članove rečeničnoga ustrojstva. Tako bi rečenice tipa *Marko sjedi i razmišlja* bile složene, a rečenice tipa *Ivan i Marko dolaze*, *Dolazi ili Ivan ili Marko*, *Piše priče i romane*, *Piše priče ili romane*, *Radi i subotom i nedjeljom*, *Radi ili subotom ili nedjeljom*, *Piše nezanimljive, ali moderne priče* itd. bile jednostavne (proširene). Smatramo da je takvo gledanje na koordinaciju logički i metodološki teško održivo bez obzira na to što predikat jest glavni dio rečeničnoga ustrojstva i u kategorijalnom i u semantičkim pogledu. U kategorijalnom pogledu on je glavni dio po tome što ga obilježuje najveći broj svojstava koja sadrže izravne ili neizravne kategorijalno izražene relacije prema svim drugim članovima rečeničnoga ustrojstva, a u semantičkom po tome što je predikat u pravilu središte propozicije, tj. označuje samo događanje o kojem se rečenicom izvješćuje, a ono je u rečenici semantički primarno. Ostali članovi rečeničnoga ustrojstva uglavnom označuju sudionike događanja, predmete vezane za događanja, okolnosti u kojima se događanje odvija, svojstva pojedinih sudionika i sl. S druge strane rečenica se određuje kao struktura koju ponajprije čine tzv. glavni članovi rečeničnoga ustrojstva, tj. predikat i subjekt, pa je logičnije da u bilo kojoj strukturi bude onoliko rečenica koliko ima takvih članova. Drugim riječima dva predikata značilo bi i dvije (su)rečenice, ali bi to isto vrijedilo i za rečenice s dva subjekta. Štoviše vrijedilo bi to i za druge primarne članove rečeničnoga ustrojstva, tj. za dva objekta, dva adverbijala itd. To bi napokon, po istoj logici, vrijedilo i za sekundarne članove rečeničnoga ustrojstva,

tj. za atribut i apoziciju. Logičnije bi dakle od tradicionalnoga bilo jedno od dvaju međusobno suprotstavljenih rješenja: ili se svi članovi rečeničnoga ustrojstva mogu koordinacijski povezivati u okvirima nesložene rečenice ili svako koordinacijsko povezivanje bilo kojega člana rečeničnoga ustrojstva rezultira složenom koordiniranim rečenicom.

Ovo drugo rješenje uglavnom se ili ekspliciralo ili podrazumijevalo u strukturalističkim i generativnim pristupima opisu koordinacije. Štoviše u nekim generativnim opisima (osobito u početnim varijantama generativizma, pogotovo u onima koje su se nastojale primjenjivati u našoj sredini) složenim su se rečenicama smatrale i rečenice s atributom, s tzv. predikatnim proširkom, s infinitivizacijom ili nominalizacijom. Tako se npr. u gramatici Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje tvrdi da su takve rečenice „proste ili prosto proširene samo na prvi pogled“, samo u površinskoj strukturi, a da su zapravo „među složenim rečenicama najsloženije“. Navode se i primjeri: *Na istoku plamti rumena zora, Dugo je svezana šutjela, I on se voli poigrati svojom maštom, Očekivao se početak velikog sloma* (usp. Barić i dr. 1995: 456).

Komentirano rješenje koje podrazumijeva da slaganje pojedinih rečeničnih članova rezultira složenom rečenicom uglavnom je prisutno i u okvirima kognitivne gramatike, bar kao načelno polazište. Tako se npr. u trećoj knjizi *Kognitivne gramatike hrvatskoga jezika* koordinacija definira kao „jedan od dvaju tipova složeno-rečeničnih odnosa koji se rečeničnim povezivanjem uspostavljaju između dvije ili više klauza (surečenica), odnosno jednostavnih sintaktičkih jedinica obilježenih predikativnošću“ (usp. Belaj i Tanacković Faletar 2020: 15).

Stajalište suprotno od izloženih bilo bi da se svi članovi rečeničnoga ustrojstva mogu koordinacijski povezivati i u okvirima nesloženih rečenica. U prilog takvu pristupu ide činjenica da su koordinacijski povezani subjekti u jednini sročni s množinskim predikatima, npr. *Ivan i Marko dolaze* ili *Ivan i Marko su prijatelji*. U takvim je strukturama dakle Ivan + Marko = oni. To pogotovo vrijedi za primjere u kojima je nominalna riječ kao dio predikata u jednini, ali podrazumijeva množinu, dok su subjekti u jednini, npr. *Marko i Ana su par*.¹ Štoviše mislimo da bi se moglo ustvrditi i to da rečenice navedenoga tipa imaju jedan subjekt, koji se sastoji od dviju povezanih leksičkih (nominalnih) jedinica. Analogno tome moglo bi se ustvrditi čak i to da rečenice tipa *Marko sjedi i razmišlja* imaju jedan predikat koji čine dvije povezane, koordinirane leksičke (u pravilu glagolske) jedinice. U neku ruku to je, bar sa semantičkoga aspekta, jedna propozicija, jedna radnja, jedno događanje koje u navedenom primjeru čini istodobno sjedenje i razmišljanje, u kojima dakle jedan subjekt istodobno obavlja dvije radnje! Po istoj logici rečenice tipa *Ivan i Marko sjede i*

¹ Za razliku od primjera tipa *Ivan i Marko dolaze* u kojima se mogu pretpostaviti „ishodišne“ rečenice *Ivan dolazi i Marko dolazi*, u primjerima tipa *Marko i Ana su par* takvo što uopće ne dolazi u obzir, usp. *Marko je par i *Ana je par.

razmišljaju imale bi i koordinirani predikat i koordinirani subjekt (ili koordinirano povezane i subjekte i predikate). Naravno rečeno bi pogotovo vrijedilo za poveziva- nje objekata, npr. *Piše priče i romane*, ili adverbijala, npr. *Radi subotom i nedjeljom*.²

Takvo je gledište u skladu s pristupom ovom tipu struktura koje u novije vrijeme zastupa M. A. K. Halliday u svojoj funkcionalnoj gramatici. Konkretno, Halliday naglašava da osim složenih rečenica u obzir valja uzimati i složene strukture koje uključuju skupine riječi i/ili izraze odnosno da *osim kombiniranja cijelih rečenica možemo kombinirati i dijelove rečenica – skupine/izraze koje čine dijelove (single elements) jednostavne rečenice* (Halliday 2004: 486). Ta tvrdnja ilustrirana je primje- rom **Moj brat i ja bili smo vrlo zainteresirani za zmije i ptice**.³ U nastavku Halliday razmatra (i većim brojem primjera potkrepljuje) parataksu u skupinama i izrazima, i to izdvajajući posebno glagolske skupine, imenske skupine te adverbijalne skupine i prijedložne izraze, uvijek dodatno i s obzirom na logičko-semantičke odnose među sastavnicama takvih struktura. Evo tri primjera s ekstenzijom glagolskih skupina: *Niti mi se sviđa niti ne sviđa (I neither like nor dislike)*, *Amerika može – i treba – biti ponosna na svoje vojnike, mornare, zrakoplovce i marince (America can – and should – be proud of its soldiers, sailors, airmen, and marines)* i *Općenitih odgovora nema i ne može biti (There are, and can be, no general answers)* (usp. Halliday 2004: 491).

Da se o koordinaciji na razini rečeničnih članova doista može i treba govoriti, u najvećoj mjeri potvrđuje činjenica da ima i veznih sredstava koja se rabe samo na toj razini, a uopće se ne mogu rabiti na razini složenih rečenica. Takav je npr. rastavni veznik *bilo ... bilo*. Njime se mogu povezivati subjekti npr. *Doći će bilo Ivan bilo Marko*, objekti, npr. *Piše bilo priče bilo romane*, adverbijali, npr. *Radi bilo su- botom bilo nedjeljom*, atributi, npr. *Zapošljava sve radnike, bilo domaće bilo strane*, pa i predikati, npr. *Ivan nedjeljom bilo čita bilo gleda televiziju*, odnosno klauze subordiniranih rečenica, npr. *Bilo ih je zanimljivo gledati bilo da se svađaju bilo da se mire*. Vrlo je međutim važna činjenica da se tim veznikom ne mogu povezivati potpune surečenice rastavnih rečenica. Tako se npr. u rečenicama tipa *Ili radi ili se odmara* umjesto rastavnog veznika *ili ... ili* ne može upotrijebiti veznik *bilo ... bilo*,

² U rusistici se katkada za strukture ovoga tipa rabi zanimljiv termin: osložnjene rečenice (usp. Anikin 1956: 22–28, Skoblikova 1979: 224–227 i Pranjković 1988: 83).

³ Primjer koordinacije na ispodrečeničnoj razini uklopljen je u koordiniranu strukturu na surečeničnoj razini (Halliday inače rabi termin *clause complex*): *We had a wonderful piece of property in Connecticut, back up in the hills, || and my brother and I where both very interested in snakes and birds (Imali smo prekrasno imanje u Connecticutu, u brdima, || a moj brat i ja bili smo jako zainteresirani za zmije i ptice)*. Upozorava nadalje da u tom primjeru postoje još dva slučaja koordinacije na razini ispod rečenice: *prekrasno imanje u Connecticutu* elaborirano je sa *u brdima*, a *ptice* su ekstenzija *zmija*. (Osimo o stupnjevima međuovisnosti – parataksi i hipotaksi – Halliday govori i o logičko-semantičkim odnosima: (i) ekspanziji – (a) elaboraciji, (b) ekstenziji ili (c) povećanju te (ii) projekciji; više o tome usp. i u Badurina 2021: 114).

usp. **Bilo radi bilo se odmara*. Ovi primjeri jasno pokazuju da se veznikom *bilo ... bilo* mogu povezivati pojedini članovi rečeničnoga ustrojstva, uključujući i surečeničnice subordiniranih rečenica, koje su u pravilu „urečeničeni“ članovi rečeničnoga ustrojstva, ali ne mogu samostalne komunikativne jedinice (o svemu tome opširnije usp. Kovačević 2005 i 2006: 332–360, Pranjković 2013b i 2016: 149–156 te Bulić 2021: 38–45, 47–57 i passim).

Slično redupliciranom vezniku *bilo ... bilo* ponaša se i također reduplicirani veznik *što ... što*, npr. *Skupilo se puno ljudi, što iz zemlje što iz inozemstva, Pročitali su veći broj romana, što starijih što novijih, Naslijedili su brojne nekretnine, što u gradu što na selu*. Ima međutim i zamjetnih razlika u odnosu na strukture s veznikom *bilo ... bilo*. Naime strukture s redupliciranim veznikom *što ... što* u pravilu su dodatne, na neki način umetnute. Zato nisu ovjerene strukture tipa *Doći će što Ivan što Marko ili **Marko što čita što piše*, ali jesu npr. strukture tipa *Sve su to sinovi potrošili, što Ivan što Marko* ili *Ivan cijele dane provodi kod kuće, što čita što piše što gleda televiziju*. One naime u pravilu pretpostavljaju kakvu pojavnost kvantitativnoga tipa, usmjerenu obično na neku (u pravilu veliku ili, vrlo često, veću) količinu koja se onda na neki način distribuira u relaciji prema onome što označuju neki od članova rečeničnoga ustrojstva. Veznik *što ... što* u takvim strukturama dakle funkcionira kao svojevrsni rastavni distributiv na razini nesložene (proširene) rečenice. Od navedenih primjera čini se da su najčešći i najobičniji oni u kojima iza redupliciranoga konjunktora *što* dolaze riječi ili sintagme u genitivu plurala, tj. primjeri tipa *Pročitali su veći broj romana, što starijih što novijih* ili *Napravili smo dosta pogrešaka, što malih što velikih* i sl. To je zato što je veznik *što* u ovakvim strukturama bez sumnje u vezi s količinskim prilogom odnosno kvantifikatorom *što* (koji je blizak prilogima *štogod* ili *nešto*) i koji nalazimo u primjerima tipa *Imaš li posuditi što novaca?* (o takvome *što* usp. Pranjković 2010 i 2013a: 241–242 i 2019).⁴ Naime uz kvantifikatore, osobito uz one koji upućuju na (veliku) količinu najčešće dolaze jedinice u genitivu plurala, npr. *mnogo problema, veliki broj pogrešaka* i sl. Kako se vidi iz navedenih primjera, u genitivu plurala od članova rečeničnoga ustrojstva najčešće dolaze koordinacijski povezani atributi, koji su nerijetko i međusobno antonimni.

Dvojbe o kojima je bilo riječi u ovom prilogu pripadaju temeljnim dvojbama što se javljaju na području sintakse složenih struktura. O tome svjedoči (bar dijelom i ovdje potkrijepljena) činjenica da su gotovo svi jezikoslovni pravci ovdje razmatranim dvojbama bar u ponečemu drugačije pristupali. Zato bi u vezi s dvojbama o kojima je riječ bilo primjereno podsjetiti na mudri savjet iz Platonova mladenačkoga spisa *Kratil ili o ispravnosti imena* (usp. Platon 1976) u kojem Platonov učitelj Kratil

⁴ Zato je, bar u nekim primjerima ovoga tipa, *što ... što* zamjenjivo redupliciranim *nešto ... nešto*, npr. *Napravili smo dosta pogrešaka, nešto manjih nešto većih*, ili gramatikaliziranim instrumentalom imenice *dio*, tj. udvojenim vezničkim izrazom *dijelom ... dijelom*, npr. *Pročitali su veći broj romana, dijelom starijih dijelom novijih*.

preporučuje i naturalistima i konvencionalistima (tj. i onima koji se smatrali da je nadijevanje imena arbitrarno i onima koji su zastupali suprotno stajalište), a i svima nama, da o svemu valja još jedanput – dobro razmisliti. Nama se čini da bi nakon višekratnih razmišljanja o ovom pitanju, a i na osnovi onoga što je rečeno u ovom prilogu, trebalo zaključiti da se o koordinaciji može i treba govoriti i na razinama nižim od razine složene rečenice.

Možda bi se na kraju svemu rečenome moglo dodati i to da je u opisanim pojavnostima na djelu igra odnosno stalna napetost, ili bi možda bolje bilo reći borba, između složenih struktura, koje stalno tendiraju raznim pojednostavljenjima, elidiranjima, ekonomiziranjima ili reduciranjima, i nesloženih struktura, koje se na različite načine usložnjavaju te da je ta igra (ili borba) u pravilu teško uhvatljiva, a još teže opisiva.⁵

Literatura

- Anikin, A. J. 1956. Osnovnye grammatičeskie i semantičeskie svojstva vvodnyh slov i slovosočeta-nij. *Russkij jazyk v škole*, 4. Moskva. 22–28.
- Badurina, Lada. 2021. *Od grammatike prema komunikaciji*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada – Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
- Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Znika, Marija. 1995. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Belaj, Branimir; Tanacković Faletar, Goran. 2020. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga treća. Sintaksa složene rečenice*. Zagreb: Disput.
- Benvenist, Emil. 1975. *Problemi opšte lingvistike*. Beograd: Nolit.
- Bulić, Halid. 2021. *Veznici u savremenom bosanskom jeziku*. Sarajevo: Filozofski fakultet Univerzitetu u Sarajevu.
- Halliday, M. A. K. 2004. *An Introduction to Functional Grammar*. Third edition. Revised by Christian M. I. M. Matthiessen. London: Arnold.
- Katičić, Radoslav. 1986. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika. Nacrt za gramatiku*. Zagreb: JAZU – Globus.
- Kovačević, Miloš. 2005. Otvorena pitanja konstrukcija s veznikom BILO. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 24/1. 125–140. Beograd.
- Kovačević, Miloš. 2006. *Spisi o stilu i jeziku*. Banja Luka: Književna zadruga.
- Platon. 1976. *Kratil*. Prev. Dinko Štambuk. Zagreb: Biblioteka.
- Pranjkočić, Ivo. 1984. *Koordinacija u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Pranjkočić, Ivo. 1988. Sintaktički status 'samostalnih članova rečenice'. *Jezik*, 35/3. 78–84.

⁵ U vezi sa strukturama o kojima je ovdje bilo riječi možda neće biti neprimjereno prisjetiti se čak i mišljenja E. Benvenistea koji je smatrao da rečenica (ne samo složena) uopće nije jezična jedinica jer nije ni integrativna ni distinktivna, kao što su npr. fonemi ili morfemi. Ona pretpostavlja sam život govora u akciji i predstavlja „raznolikost bez granice“ (usp. Benvenist 1975: 130 i Pranjkočić 1984: 10).

- Pranjkoivić, Ivo. 2010. Zamjenica, prilog, čestica i veznik što. Riječki filološki dani, 8. Zbornik radova. Ur. Lada Badurina i Danijela Bačić-Karković. 401–408. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
- Pranjkoivić, Ivo. 2013a. *Gramatička značenja*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Pranjkoivić, Ivo. 2013b. Rastavni veznik i habitualizator *bilo*. Njegoševi dani. Zbornik radova, 4. Ur. Tatjana Bečanović. 379–383. Nikšić: Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet.
- Pranjkoivić, Ivo. 2016. *Gramatika u riječima i riječi u gramatici*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Pranjkoivić, Ivo. 2019. Subordinirane strukture s veznikom što. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 45/2. 659–673.
- Pranjkoivić, Ivo. 2021. *Gramatičke graničnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Skoblikova, E. S. 1979. *Sovremennyj russkij jazyk. Sintaksis prostogo predloženiya*. Moskva.

COORDINATION AND NON-COMPLEX STRUCTURES

The paper focuses on a debatable issue of whether coordinated structures can appear at levels lower than that of a sentence. Despite the not-so-rare opinion that each instance of use of a conjunction presupposes a complex structure, i.e., a coordinated complex sentence, we support the stance that conjunctions, and therefore coordination, can occur at the level of phrases and the level of the simple, i.e., non-complex, sentence. It can occur both in noun phrases, e.g., in various names, titles and similar, such as *Bosna i Hercegovina* ('Bosnia and Herzegovina'), *strah i trepet* ('fear and trembling'), *rat i mir* ('war and peace'), *Ciganin ali najljepši* ('Gypsy, but the fairest of them all'), *sve ili ništa* ('all or nothing') and similar. Coordination is particularly common at the level of the simple (expanded) sentence. Various syntactic elements can be coordinated: subjects, e.g., *Ivan i Marko dolaze* ('Ivan and Marko are coming'), predicates, e.g., *Marko sjedi i piše* ('Marko is sitting and writing'), objects, e.g., *Piše priče i romane* ('He writes short stories and novels'), adverbials, e.g., *Radi noću i danju* ('He works nights and days'), *Posluje pošteno ili nikako* ('He conducts business in an honest fashion or not at all'), and attributes, e.g., *Uporan i marljiv čovjek prije ili kasnije uspijeva* ('A persistent and hard-working man sooner or later succeeds'), etc. We claim that in all the aforementioned and similar cases we are talking about simple sentences regardless of whether we interpret them with the assumption that the syntactic elements are coordinated or as a consequence of different types of economizations of complex structures. We will also analyse occurrences of coordination that are typical only of non-complex structures. For example, correlatives *bilo...bilo* (either...or) and *što...što* (both...and) can only link syntactic elements, i.e., they cannot link (complete) clauses in complex (disjunctive) sentences, compare *Stalno ima problema bilo poslovnih bilo privatnih* ('He is constantly having problems, either business or private') with **Bilo ima poslovnih bilo ima privatnih problema* ('Either he is having business, or he is having private problems') or *Pročitali su veći broj romana, što starijih što novijih*. ('They have read a great number of novels, both older and more recent').

Keywords: complex sentences, coordination in simple sentences, conjunctions, linking, correlatives *bilo...bilo* and *što...što*

Adrese autora:

Ivo Pranjković

Filozofski fakultet Zagreb

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

ivo.pranjkovic@zg.t-com.hr

Lada Badurina

Filozofski fakultet Rijeka

HR – 51 000 Rijeka, Sveučilišna avenija 4

lada.badurina@ffri.uniri.hr